

Når festivalteltet står, forgår og skrald bliver til

Af Lene Granzau Juel-Jacobsen

Der er enkelte festivaltelte, der er ikoniske, grandiose og orange. Langt de fleste festivaltelte er dog små, undseelige og ordinære, og trods deres store antal, så overser man dem let. Det er den sidstnævnte type af festivaltelte, som denne artikel handler om. Det er den type telte, der ofte, efter bare en lille uges brug, ender som skrald.

Artiklen bygger på etnografisk feltarbejde på og omkring Roskilde Festivalen i 2023 og 2024 og i tiden derimellem. Undersøgelsen sætter fokus på de komplekse og modstridende valueringsprocesser, der ligger bag brugen og kasseringen af festivaltelte. Valuering skal her forstås i betydningen af at værdsætte, vurdere og bestemme, hvilket blandt andet kan tage form af en monetær værdiansættelse af teltet, en evaluering af dets funktionalitet eller en bedømmelse af dets symbolske eller emotionelle værd. I tæt forbindelse med andre aktører – hjælpere, ledsagere og umage medsammensvorne – undergår festivalteltet ofte en ujævn, komprimeret og modsætningsfuld valueringsproces i løbet af en festival.

Teltet, der rengøres, opmagasineres og genbruges år efter år, glider i baggrunden i denne artikel til fordel for det festivaltelt, der inden for en ganske kort periode anskaffes, benyttes, udtjenes, efterlades og bortskaffes. Festivalteltet tillægges indledningsvist værdi (fx økonomisk, praktisk, emotionel og symbolsk) for senere at devalueres til skrald, der pr definition er værdiløst. Festivalteltets skæbne besejles således mere af en værdidom end af egentlig slitage og funktionelle skøn. Den korte levetid for gennemsnitsfestivalteltet giver særlig gunstig adgang til et studie af sammensatte og ikke-lineære valueringsprocesser. Sådanne valueringsdynamikker kan uddybe forståelsen af forbrugsmønstre og affaldsproduktion. Den ultrakorte produktlevetid gør festivalteltet til en ekstrem case, der netop er særlig informationsholdig. Festivalteltet er samtidig, i kraft af det store antal, en typisk, gemen og uprætentiøs case, der kan kaste lys på generelle forbrugs- og affaldspraksisser.

Undren

Min forskning i festivaltelte begyndte i 2023 på Roskilde Festivalen. Det empiriske arbejde fortsatte i Politiets døgnrapporter og arkiver, bevægede sig bl.a. igennem Harald Nyborgs avisreklamer, Roskilde Festivalens bæredygtighedsrapporter, over Hifi Klubbens festivalkits og Rema 1000s festivaltilbud for så at blive foreløbigt afrundet på Roskilde Festivalen i 2024 med yderligere interviews og deltagerobservationer.

På den største musikfestival i Nordeuropa, målt på antal deltagere og antal telte, søgte jeg svar på det simple forskningsspørgsmål: hvordan er det muligt? Hvordan er det muligt, at tusindvis af telte, fuldt funktionsdygtige, efterlades som affald. Lægger man dertil de mange øvrige festivaler i Europa, så er der tale om, at hundredtusindvis af telte vil efterlades som affald årligt. I 2019 anslog Association of Independent Festivals (AIF) at 250.000 festivaltelte blev efterladt alene i Storbritannien.

Efter 20 år, hvor mængden af affald steg på Roskilde Festivalen med ca. 76 ton affald hvert eneste år, er det siden 2016 lykkedes at knække kurven og reducere affaldsmængden fra mere end 2500 ton affald til 1500 ton i 2022. Tallene for 2023 og 2024 er endnu ikke offentliggjorte, men Roskilde Festivalen oplyser dog, at de forventer, at affaldsmængden er steget. Fluktuationer i affaldsproduktionen på festivalen hænger snævert sammen med vejrforholdene; regner det eksempelvis meget et år, får festivalteltet følgeskab af gummistøvler, paraplyer og ekstra presenninger, og det kan være

Skrald så langt øjet rækker, Roskilde Festival 2024. Fotos af Lene Granzau Juel-Jacobsen.

Vægt 3,3 kg
Materiale: Nylon
Anslået CO2 aftryk 25-31 kg

Vægt 4,3 kg
Materiale: Polyester
Anslået CO2 aftryk 43 kg

CO2 estimater af festivaltelte. © KnowCarbon.com+Lene Granzau Juel-Jacobsen.

mindre motiverende at tage mudderindsmurte telte med hjem. Et yderligere forbehold er, at en opgørelse af affald i vægt måske dækker over at telte, luftmadrasser og andre letvægtsprodukter vejer mindre i dag end for bare få år tilbage. Antallet af telte, der efterlades kan derfor i princippet være uforandret.

Brugen af festivaltelte som engangsservice har betydelige miljømæssige konsekvenser. Flertallet af de kasserede telte deponeres på lossepladser, da de ikke er genanvendelige. Et enkelt gennemsnitligt festivaltelt på 3,5 kg har AIF og KnowCarbon estimeret til at efterlade et kulstofaftryk på cirka 35 kg kuldioxid, svarende til 250 plastikkrus eller 8750 plastiksugerør.

Mange synes at bekymre sig om de mange festivaltelte der kasseres, kan man læse i medierne år efter år, men ingen synes (endnu) at ville en så radikal forandring at adfærdsforandringer påtvinges, restriktioner indføres eller sanktioner pålægges. Alene i Storbritannien estimerer The Waste and Resources Action Programme (WASP), at musikfestivaler genererer op mod 26.000 ton affald om året. På trods af øget opmærksomhed på bæredygtighed, larmende affaldsdynger og snesevis af genanvendelsesinitiativer, bliver der på bare en uge på Roskilde Festivalen produceret affald svarende til godt 10% af Roskilde bys årlige affaldsproduktion. Hvordan er det muligt?

Om at finde vej

Når man nærmer sig festivalpladsen, skygger begreberne liminalitet og det karnavaleske let som effektive solbriller for blikket. At dømme ud fra de første pilotinterviews og -observationer kan anti-strukturelle og grænseoverskridende adfærd let identificeres på festivalområdet. Jonathan og Christopher på 20 år fortæller til eksempel:

“Altså, lige nu er vores lejr faktisk ret pæn... Men vi har det helt okay med lidt rod, for vi er alligevel ikke så meget her. Vi er jo på festival. Man må bare acceptere, at det er lidt mere kaotisk og frit. Det er jo det, der gør det så fedt at være her. Her er ingen regler”.

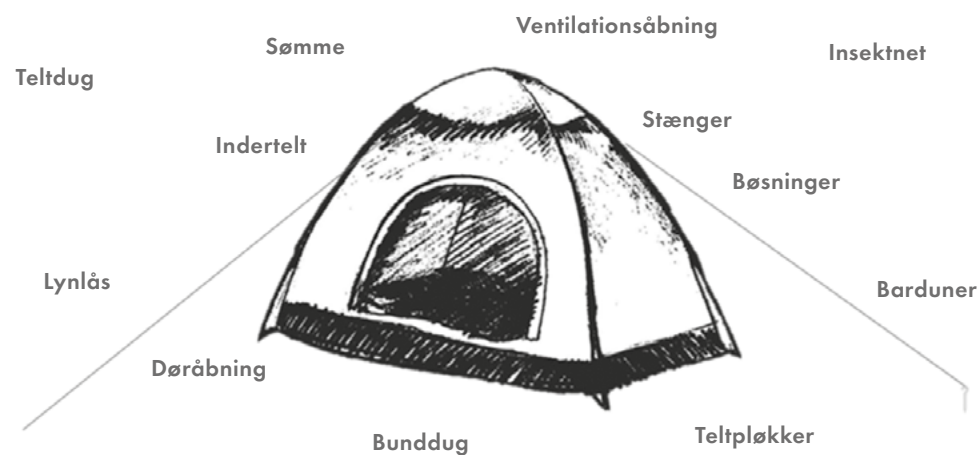
“Vi har tænkt på at rydde op, men det bliver sgu nok ikke lige nu. Vi er her for at drikke os fulde i vodkashots og ølbongs, så oprydningen må vente. Jeg synes, det er helt fint at leve lidt med affald, for vi er jo på Ros, og her er der ingen regler”

Når man sviner og smider med skrald på en festival, befinder man sig i et særligt rum og i en afgrænset tid, hvor alle er frie for hverdagens snærende normer og hierarkier, og det rimer jo i og for sig fint på liminale dynamikker og karnavalesque adfærd. Det er dog sådanne forklaringer som Bruno Latour omhyggeligt advarer mod, da man let ender med at forklare alt med de samme slidte begreber. En mere beskeden ambition som forfølges i denne artikel er at sænke tempoet og beskrive ontologisk fladt, hvad der konkret foregår, hvordan aktører – mennesker og ikke-mennesker – interagerer i faktiske situationer og gør affaldet muligt på trods af almindelig sund fornuft og gode intentioner. Når man zoomer ind på festivalteltet med et simpelt forskningsspørgsmål, kan man finde ujævne, sammenflettede og uens valueeringsprocesser, hvor festivaltelte står, forgår, og skrald bliver til.

Festivalteltet

Når teltet står på festivalpladsen i al sin simpelhed, kan det umiddelbart synes banalt. Det er en beskeden, transportabel og midlertidig struktur, der typisk er fremstillet af syntetisk vandafvisende polyesternylon, understøttet af en eller flere stænger eller spændt ud over en ramme og fastgjort med pløkker i jorden.

Festivalteltets anatomi

Festivalteltets anatomi. © Lene Granzau Juel-Jacobsen.

Teltkonstruktioner, Roskilde Festival 2024. Fotos af Lene Granzau Juel-Jacobsen.

Som sådan tilbyder teltet ly og beskyttelse mod skiftende vejrforhold; regn, vind eller sol. Det står uskyldigt og sagesløst på festivalpladsen. Og dog. Teltet spiller i sig selv en betydelig rolle i festivaloplevelsen. Alene teltets fysiske komponenter gør ved nærmere eftersyn en forskel som ikke-menneskelige aktører. De mange små dele bidrager hver især til teltets funktionalitet, og hver lille del indeholder en risiko for funktionsfejl, der kan påvirke teltets stabilitet, komfort og brugervenlighed. En ødelagt lynlås forhindrer til eksempel teltåbningen i at lukke og lader derfor regn, vind og insekter komme ind, og en lille undseelig løsrevet strop kan ændre teltstængernes position og stabilitet.

Den gennemtænkte, men også sarte konstruktion muliggør bekvemmelighed ved udpakning og samling af teltet; det tager kun få minutter at rejse festivalteltet, men går bare en enkel lille del itu kan det være vanskeligt for ikke at sige umuligt at reparere. Samlevejledningen hjælper den uerfarne med at rejse teltet, men den giver ingen råd om reparation og ingen garantier vedrørende nedtagning af teltet. Teltkonstruktionen kræver mere at nedtage end at opsætte. På den måde yder festivalteltet modstand mod genbrug allerede fra start.

De medsammensvorne

Som supplement til den gængse tematiske kodning af kvalitative semistrukturerede interviews, uformelle samtaler og observationer har jeg tegnet netværk kort baseret på det empiriske feltarbejde. Kortene forbinder festivalteltet med andre aktører, mennesker og ikke-menneskelige aktører i netværk, hvor nogle aktører gennem læsninger og genlæsninger, syn og gensyn, synes at spille en mere fremtrædende rolle end andre. De kan træde frem i analy-

Reklame banner på Roskilde Festivalen 2024. Foto af Lene Granzau Juel-Jacobsen.

Denne overbevisning stemmer godt overens med at hele festivaloplevelsen promoveres af Roskilde Festivalen som velgørenhed. En uges overforbrug – iscenesat som opofrelse – tjener i sidste ende et godt formål.

Et ly, en skærm, et skjold

Når det regner, bliver det tydeligt, at der er et modsætningsforhold mellem festivalteltets skrøbelighed og den eksistentielle vigtighed af at kunne beskytte sig mod omverdenen. Blandt de ikke-menneskelige aktører interagerer vejret direkte med teltet; det påvirker festivalteltets tilstand, brug og holdbarhed. Det samme gør andre typer væsker. I år fik mange festivaltelte ekstra selskab af presninger, der skærmede for den tunge regn og fordoblede plastikforbruget, men trods forstærkninger giver festivalteltet stadig let efter for urin, øl, cigaretter og for folk, der ved et uheld snubler over teltp-løkker eller for folk, der finder glæde i at sprætte andres telte op. Celine og Sofie på 22 år og 23 år fortæller samstemmigt:

“Altså vi har ikke rigtig tænkt os at tage teltet med hjem. Det har vi ikke gjort de sidste fire år. Der er jo mudder i bunden over det hele og hul i siden, og i går var der faktisk en der pissede på teltet og spildte øl ud over det hele. Det er virkelig klamt, når man skal sove der bagefter”

I de daglige Politirapporter fra Roskilde Festivalen synes festivalteltet at skærme mindre i en ontologisk forstand og mere for andre behov. Den tynde teltdug dækker let for lyssky aktiviteter, der spænder fra seksuelle overgreb til narkotikadepoter og tyvekoster. Især i forbindelse med sidstnævnte vidner de daglige politirapporter om en paradoksal brug af festivalteltet: Værdigenstande opbevares i formodet sikkerhed i aflåste telte, men smykker og soundbokse bliver med lethed stjålet fra teltene – og efterfølgende skjules tyvekosterne atter i andre telte. Både den bestjålne, tyvekosterne og tyven finder altså beskyttelse i festivalteltet. Man kan måske sige, at festivalteltet ikke har nogen moral; andre vil sige, at det ikke diskriminerer mellem brugerne.

For den mere almindelige festivalgæst rækker værdien af teltet dog videre. Festivalteltet ledsages af pop-up pavilloner, letvægtsklapstole, beer-pong borde, højtalere og tundsåser samt engangsvådservietter, og det danner med disse aktører et semi-stabilt netværk, der både symbolsk og materielt har styrke og signalværdi. Typisk står pavillonen som en totem og rager op i landskabet i midten af teltlejren. Campingstolene vender mod hinanden i et cirkelformet mønster; til tider omkring et campingbord, men lige så ofte i en simpel samtalecirkel. Teltene danner et ydre skjold omkring dette arrangement med teltåbningerne vendt indad og væk fra verden.

Dette netværk ændrer funktionaliteten og værdien af festivalteltet. Det er ikke længere bare et ly for natten eller en skærm mod sansebombardementer, men også en markør af territorium, en fysisk fæstning og manifestati-

Festivalteltet som markør af territorie og fællesskab. Fotos af Lene Granzau Juel-Jacobsen.

on af fællesskab. Grupperet med andre telte, markeret med tomme tøndåser, fladmaste øldåser og brugte vådservietter i den yderste periferi af lejren, der danner en ufremkommelig voldgrav og forstærket med musik fra højtaleren, der skaber et lydlandskab med en vis rækkevidde; lige dér finder en oversættelse sted inden for et netværk af telte og ledsagere. Man kan måske sige, at der finder en kollektiv opvaluering sted, når de øvrige aktører velvilligt bidrager til at cementere og håndhæve teltlejrens ukrænkelighed og den (midlertidige) private ejendomsret.

Døgnfluer

Lige så hurtigt teltet rejses som monument over et fællesskab; lige så let mister det værdi. Trods stor og varierende værdi under festivalen bliver teltet ofte kasseret til sidst, og man skal muligvis se mod begyndelsen af produktlivscyklussen for at forstå dets bratte ende.

Markedsføringen af festivaltelte levner ingen tvivl om, at forretningsmodellen for festivaltelte bygger på en logik, der stræber mod lav margin, men høj omsætningshastighed. En sådan forretningslogik er kun rentabel, hvis produktets kvalitet og holdbarhed sænkes (og måske også, hvis arbejderne får dårlig løn), både på grund af de lavere produktionsomkostninger, men

Harald Nyborg reklame for festivaludstyr og festivalkits.dk 2024.

Festivalteltets ledsagere – pakket i festivalkit, opstillet på tilbudshylder og transporteret med festivaludstyr, 2024.

også på grund af produktets korte levetid. Teltet er fremstillet med henblik på at blive erstattet af et nyt næste år; dårlig kvalitet sikrer tilbagevendende efterspørgsel. I den forstand er teltet ikke blot transportabelt; det har også midlertidighed bygget ind. Det er forprogrammeret som en døgnflue.

Midlertidigheden forstærkes af relativt nyttilkomne ledsagere og med-sammensvorne. Med nye produkter skabes ikke blot nye behov, også mere skrald kommer potentielt til, og frem for alt spindes festivalteltet ind i et netværk af 'disposability': Engangsdåser, engangsservietter, engangssnuspose og engangspotnudler, der måske krydres med one night stands. Netværket konsoliderer således en engangs-kultur. Hvis ikke festivalteltet selv opfordrer til disposability; så gør dets ledsagere og medsammensvorne. I det selskab kan det være vanskeligt selv for det bedste festivaltelt at insistere på genbrug, varighed og permanens.

Alting har en ende; et festivaltelt har mere end to

I løbet af festivalen synes teltet at gennemgå en ujævn proces af kontinuerlig valuering, opvaluering, modvaluering, revaluering og devaluering. Festivalteltet kan således være en inferior, prissat vare den ene dag, et monument den anden, et eksistentielt ly den tredje, et skrupelløst skjulested den næste, kærlighedshule den efterfølgende, og simpelt affald helt til slut. Og sandheden er nok at festivalteltet er og gør flere ting på samme tid. Teltet koster penge, det skaber værdi, samler rituelle fællesskaber og afkaster forbrug i komplekse netværk af socio-materielle relationer, der former og omformer sig i løbet af festivalen og derefter igen, når festivalen er forbi.

I dette lys er festivalteltet en produktiv aktør og frugtbar genstand for socio-materiel undersøgelse, der peger ud over de lineære forståelser af produkters levetid, forbrug og affald. Ved at betragte festivalteltet som en aktør blandt mange andre, der deltager i skabelsen og formgivningen af festivaloplevelsen og produktionen af affald, opnår man en dybere og mere nuanceret forståelse af betydningen af festivaltelte i formgivningen af kollektive affaldspraksisser, og det bliver tydeligt at affald opfattes, skabes og bliver til.

For den almindelige festivalgæst kan værdien af festivalteltet forsvinde lige så hurtig som en døgnflue, men festivalteltet selv yder modstand mod denne opfattelse og adfærd. Teltdugen er ligeså genstridig som anden plastik. Faktisk kan man argumentere, at det er festivalteltets ulydighed, der cementerer dets status som mediator. Nylonstoffet er modstandsdygtigt og modsætter sig den devaluering som mennesker påtvinger det, når det kasseres. Selv ved deponi forgår det ikke så let. Det forsvinder kun for øjet og risikerer at genopstå som mikroplast i vores vandløb, dyreliv og i vores kroppe. På den måde skubber festivalteltet tilbage og afkræver svar på vigtige spørgsmål

Forslag til videre læsning

Greeson, E., Laser, S., & Pyyhtinen, O. (2020). Dis/Assembling value: Lessons from waste valuation practices. *Valuation Studies*, 7(2), 151-166.

Latour, B. (1992). Where are the missing masses? The sociology of a few mundane artifacts. *Shaping technology/building society: Studies in sociotechnical change*, 1, 225-258.

Latour, B. (1998). To Modernize or to Ecologize? That's the Question. V *Remaking Reality: Nature at the Millenium*, N. Castree in B. Willems-Braun (ur.), 221-242.

Om forfatteren

Lene Granzau Juel-Jacobsen er sociolog, Ph.d. i forbrugeradfærd og lektor ved Danmarks Medie og Journalisthøjskole. Hun forsker pt. i affald, affaldsperception, affaldsproduktion og affaldskommunikation og har over en længere årrække været optaget af de spatial-materielle betingelser for og konsekvenser af forbrug og handlen i en bred kultursociologisk forstand.